

Vorig jaar publiceerden we een pleidooi tegen de zinloze haast waarmee de indiening van een appelschriftuur gepaard moest gaan.¹ Zeer onlangs, 19 juni jl., wees de Hoge Raad een arrest dat voor een deel een eind maakt aan die praktische problemen.² Vooral in grote strafzaken, waarin er zelden binnen twee weken een uitgewerkt vonnis ligt, kunnen nu met een gerust hart getuigen en deskundigen later worden opgegeven.

Zinloze haast niet langer

Appelschriftuur in strafzaken (2)

R. Malewicz en G.P. Hamer
advocaten te Amsterdam³

Op 1 januari 2005 trad de wet 'Wijzigingen in verband met het horen van getuigen' in werking.⁴ Daarmee werden ook de artikelen 410, 414 en 418 Sv gewijzigd. Door wijziging van deze artikelen werd onder andere bepaald dat niet bij schriftuur opgeroepen getuigen door de A-G (artikelen 410 en 414 Sv), maar later ook door het gerechtshof (artikel 418 Sv) gemakkelijker kunnen worden geweigerd, indien namelijk het horen niet noodzakelijk wordt geacht. Dit is het zogenaamde 'noodzakelijkheidscriterium'. Bij het wel tijdig in de appel-

schriftuur opgeven van getuigen en/of deskundigen is het ruimere criterium 'in het belang van de verdediging' van toepassing. Daarom moet reeds in de *appelschriftuur* worden opgegeven welke nog niet eerder gehoorde getuigen in hoger beroep moeten worden gehoord. Voor de advocatuur brengt dit nodeloze problemen mee, mede omdat de schriftuur binnen twee weken na het instellen van het hoger beroep moet worden ingediend.

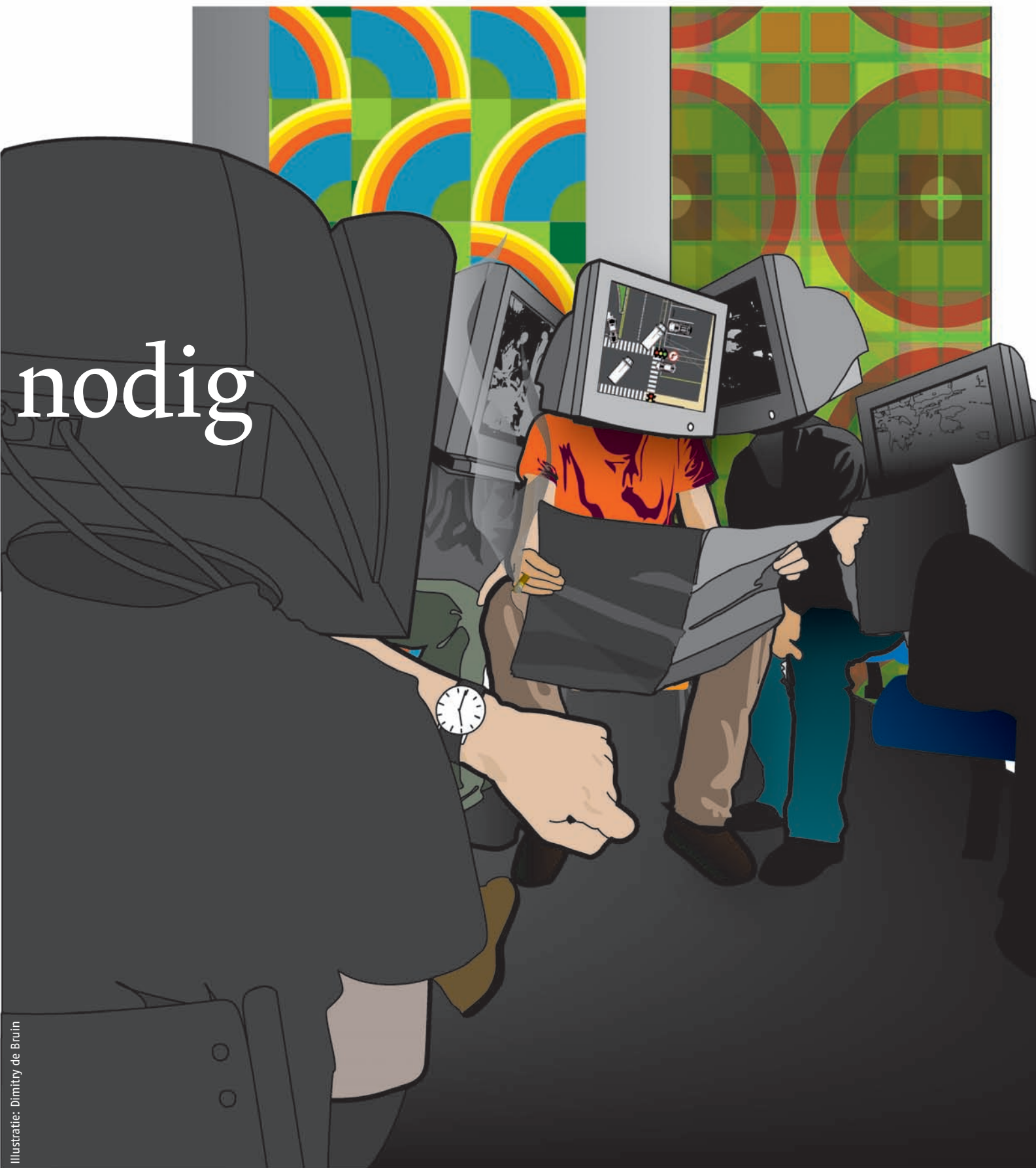
De Hoge Raad
schetst drie gevallen waarin het later opgeven van getuigen en deskundigen de verdachte niet valt te verwijten

Allereerst komt het vaak voor dat in hoger beroep van advocaat wordt gewisseld. De nieuwe advocaat heeft dan wel heel kort de tijd om zich het dossier eigen te maken en onderzoekswensen op te geven. Ook kan het voorkomen dat gedurende het proces in hoger beroep nieuwe getuigen naar voren komen die wel voldoen aan het criterium 'in het belang der verdediging', maar wellicht niet noodzakelijk zijn. Daarnaast loopt de verdediging vaak tegen het probleem aan dat het verkorte vonnis nog niet is uitgewerkt. Er is dan geen zicht op welke bewijsmiddelen de rechtbank heeft gebruikt voor haar overtuiging om de verdachte te veroordelen. In de grotere strafzaken komt het dan ook regelmatig voor dat het hof bij de eerste pro-forma-zitting nog niet over de stukken en een uitgewerkt vonnis beschikt. Zij kunnen over de onderzoekswensen van de verdediging dan ook nog geen beslissing nemen.

In de praktijk leidde de wetswijziging er bij advocaten vooral toe dat zij een vaag omschreven waslijst van getuigen voor het hoger beroep indienen, om aan het voor hun cliënt meest gunstige

1 R. Malewicz, Appelschriftuur in strafzaken. Zinloze haast, in *Advocatenblad* 2006-14, 20 oktober 2006, p. 686-688.
2 Hoge Raad 19 juni 2007, LjN: AZ1702, te raadplegen via www.rechtspraak.nl.
3 Beiden werkzaam als advocaat bij Cleerdin & Hamer Advocaten te Amsterdam.
4 *Stbl.* 2004, 579. De Kamerstukken over deze wet hebben het volgnummer 29 254.

nodig

criterium te voldoen, dit terwijl de hoven niet eensluidend waren over de vraag welk criterium toegepast moet worden indien getuigen ruim voor de zitting doch lang na de termijn voor het indienen van een appelschriftuur opgegeven worden, bijvoorbeeld omdat het uitgewerkte vonnis pas in een zeer laat stadium gereed was.

Opruiming

In zijn arrest van 19 juni 2007 nuanceert de Hoge Raad een en ander en laat het college merken te hebben gezien dat op dit punt problemen zijn gerezen. De Hoge Raad legt in een didactisch arrest de wettekst op meerdere punten uit en wil blijkbaar ook de lagere rechters niet in onzekerheid laten.

In de onderliggende strafzaak had de politierechter de verdachte veroordeeld wegens bedreiging. De raadsman van de verdachte verzocht per brief (binnen veertien dagen na de veroordeling door de politierechter) de A-G om in hoger beroep een aantal getuigen op te roepen. De A-G weigerde dit en de raadsman herhaalde daarom zijn verzoek ter zitting. De vraag die in cassatie mede centraal stond, was of de brief van de raadsman was te beschouwen als een appelschriftuur.

Allereerst besprak de Hoge Raad de vraag of er bijzondere betekenis toekomt aan de term ‘redelijkerwijs’ in artikel 410, derde lid, artikel 414, tweede lid en artikel 418, derde lid, Sv. In de regeling van de appelschriftuur worden de begrippen ‘niet noodzakelijk’ en ‘redelijkerwijs niet noodzakelijk’ door elkaar gebruikt. Volgens de Hoge Raad is dat – onder verwijzing naar de Kamerstukken – niet het geval en wordt hier steeds verwezen naar het noodzakelijkheidscriterium. In de rechtspraak kan het woord redelijkerwijs in de artikelen 410, lid 2, 414, lid 2 en 418, lid 3 Sv dan ook als een betekenisloze term worden opgevat. Dat ruimt snel op.

Niet te verwijten

Belangrijker is overweging 3.4 waarin de Hoge Raad oog lijkt te hebben voor de problemen van de strafrechtpraktijk. Is de consequentie terecht die de wetgever heeft verbonden aan het niet in de appelschriftuur opgeven van getuigen

Zoals bij cassatie zou de termijn voor indiening van de schriftuur pas moeten gaan lopen wanneer de stukken van de rechtbank bij het hof binnen zijn

en/of deskundigen – te weten toepassing van het noodzakelijkheidscriterium – als de verdediging binnen de termijn voor indiening van die schriftuur nog niet de beschikking heeft over een uitgewerkt vonnis? In een dergelijk geval beschikt de verdediging ook niet over kennis van de bewijsvoering en de verwerping van bewijsverweren. Overigens kunnen volgens de Hoge Raad ook andere omstandigheden meebrengen dat een verantwoorde opgave van getuigen en deskundigen niet al bij appelschriftuur is te verwezenlijken. Dat heeft er volgens de Hoge Raad toe geleid dat raadslieden in voorkomende gevallen bij appelschriftuur een groot aantal getuigen en deskundigen opgeven, om zeker te stellen dat de beoordeling van het verzoek aan de maatstaf van ‘het verdedigingsbelang’ zal worden onderworpen. ‘En daarmee is een efficiënte procesvoering niet gediend’, aldus de Hoge Raad.

De Hoge Raad geeft in overweging 3.4.2 aan in welke drie gevallen het later opgeven van getuigen en deskundigen aan de verdachte niet valt te verwijten:

- als bij de uitspraak in eerste aanleg is volstaan met een verkort vonnis en de aanvulling niet tijdig binnen de voor het indienen van de appelschriftuur gestelde termijn voor de verdachte beschikbaar is;

- als de verdachte in hoger beroep nog geen advocaat heeft en hem geen verwijt kan worden gemaakt dat hij niet op de hoogte was van de aan het niet bij appelschriftuur opgeven van getuigen en/of deskundigen verbonden consequenties (daarbij moet ook worden gekeken naar de wijze waarop de verdachte door de justitiële autoriteiten is gewezen op zijn bevoegdheid tot indiening van de appelschriftuur en op de betekenis daarvan voor de beoordeling van de desbetreffende verzoeken);
- een restcategorie: er kunnen zich gevallen voordoen waarin het belang bij het horen van getuigen en/of deskundigen is opgekomen door onvoorziene ontwikkelingen na het verstrijken van de termijn voor het indienen van een appelschriftuur.

Dient de verdachte of namens hem de verdediging bij een van deze drie omstandigheden een verzoek in om getuigen en/of deskundigen te horen, dan moet de A-G respectievelijk het gerechtshof in zijn beslissing op dat verzoek rekening houden met die omstandigheden. Met andere woorden: indien er binnen twee weken na het instellen van het hoger beroep nog geen uitgewerkt vonnis is, de verdachte geen rechtsbijstand heeft en niet goed is geïnformeerd over de appelmemoorie of indien na die twee weken zich in de zaak ontwikkelingen hebben voorgedaan waardoor er een belang is ontstaan bij het horen van getuigen en/of deskundigen, dan verschilt (aldus de HR in r.o. 3.4.2) bij de afweging omtrent het horen van die getuigen en deskundigen ‘de concrete toepassing van het noodzakelijkheidscriterium niet wezenlijk (...) van wat met de toepassing van het criterium van het “verdedigingsbelang” zou worden bereikt.’

Meer scherpe kanten eraf

De verdediging hoeft in belangrijke gevallen bij indiening van een appelschriftuur geen nodeloze haast meer te maken. Die indiening wordt nog verder vergemakkelijkt omdat de Hoge Raad in overweging 3.5.1 niet al te hoge eisen stelt aan de formulering van de grieven in de schriftuur: indien geen

duidelijke grieven staan opgenomen, maar wel een opgave van getuigen of deskundigen wordt gedaan, mag worden aangenomen dat is voldaan aan het vereiste dat de appelschriftuur grieven tegen het vonnis bevat. Deze soepelheid van de Hoge Raad hangt samen met het feit dat verdachten zelf een dergelijke schriftuur kunnen indienen en dat bij het ontbreken van een uitgewerkt vonnis het formuleren van grieven tegen de bewijsvoering niet goed mogelijk is.

Ten slotte bepaalt de Hoge Raad (in tegenstelling tot de conclusie van de A-G) dat de appelschriftuur niet in persoon hoeft te worden ingediend. Een fax of een brief is dus voldoende. Ook dit bespaart de verdediging een boel zinloze wachttijd bij balies.

Al met al zijn de scherpe kanten van de wet 'Wijzigingen in verband met het

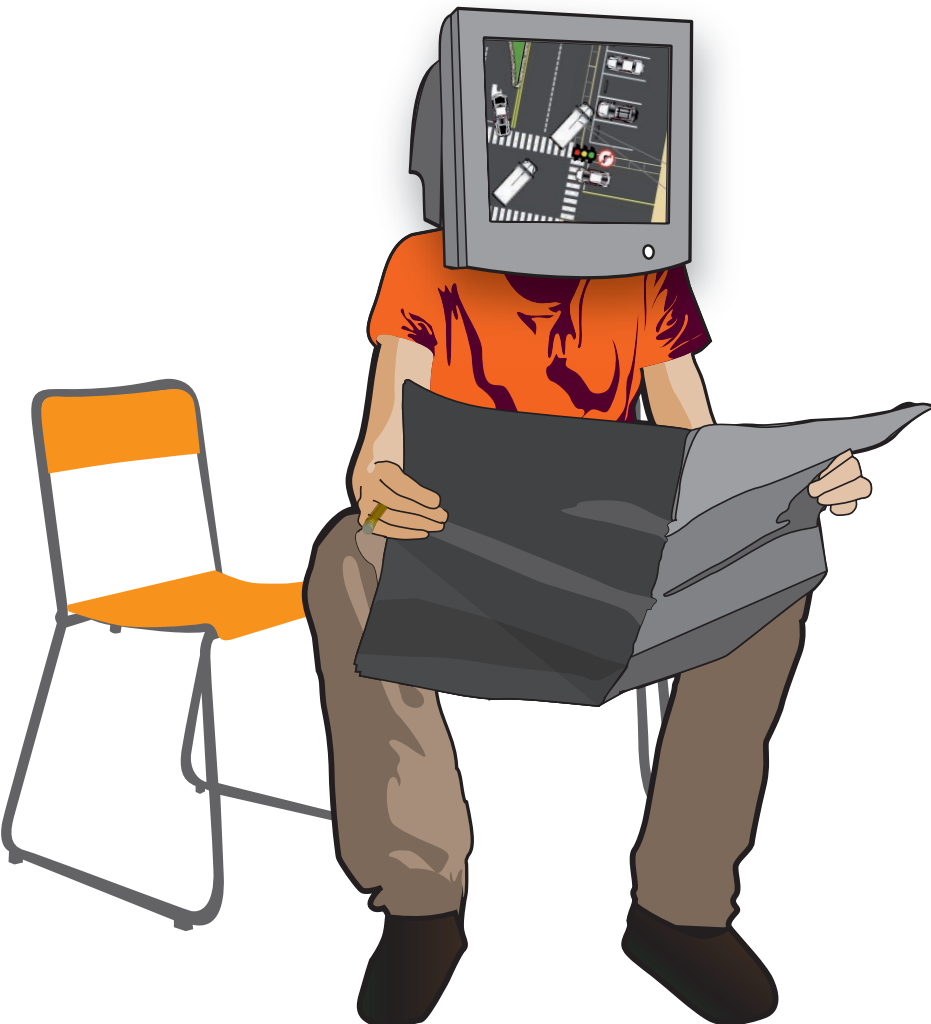
horen van getuigen' er met dit arrest wel vanaf. Vooral in grote strafzaken, waarin het niet mogelijk is om binnen twee weken na instellen van het hoger beroep de onderzoekswensen op te geven, zal er zelden een uitgewerkt vonnis zijn. Met dit arrest in de hand kunnen dan later met een gerust hart alsnog de onderzoekswensen kenbaar worden gemaakt.

Resterende risico's

Er blijven echter risico's bestaan. Wat te doen indien het uitgewerkte vonnis op dag 13 na het instellen van het appel in de bus valt? Ook lijkt de rechtszekerheid door deze invulling er niet groter op te worden. Immers, wanneer is het ontvangen van het uitgewerkte vonnis zodanig tijdig dat het verdedigingsbelang – en niet het noodzakelijkheids-

criterium – toegepast moet worden? En wat te denken van het feit dat wel het noodzakelijkheidscriterium toegepast dient te worden dit terwijl dat in het ene geval opgevat kan worden als noodzakelijk en in het andere geval als niet wezenlijk verschillend van het 'verdedigingsbelang', wat dit laatste ook moge betekenen. Ten slotte lijkt dit arrest de bedoelingen van de wetgever in het nieuwe wetsvoorstel 'Stroomlijnen Hoger Beroep' te doorkruisen.⁵ Bedoeling van die wetgeving is nu juist dat in hoger beroep de nadruk komt te liggen op de door procespartijen aangedragen punten van discussie (grieven). Door lage eisen te stellen aan de formulering van grieven is die filterfunctie verdwenen en zal in hoger beroep het geding in vollere omvang dan weer worden behandeld.

Een *mer à boire* van nieuwe problemen zal zich aandienen. Daarom doen wij opnieuw een oproep aan de wetgever om in de geest van onderhavig arrest aansluiting te zoeken bij de gang van zaken in de cassatieprocedure. Daarin schrijft artikel 447 lid 2 Sv voor dat de partij die cassatie instelt ervan op de hoogte moet worden gebracht wanneer de stukken bij de Hoge Raad zijn binnengekomen. Vanaf dat moment gaat de termijn van een maand lopen waarbinnen de cassatieschriftuur moet worden ingediend. Dit zou ook in de beroepsfase uitkomst bieden omdat de raadsman dan voldoende tijd heeft een goed stuk in te dienen, de rechtbank het vonnis heeft kunnen uitwerken en het hof bovendien inhoudelijk kennis van de stukken heeft kunnen nemen. Daarmee zouden helderheid en rechtszekerheid geschapen worden en, om met de Hoge Raad te spreken, zou een efficiënte procesvoering gediend zijn.

5 De nieuwe wetgeving (deels al van kracht) is te vinden in Kamerstukken II 2005-2006, 30 320.